

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Sermo XI. Malleus Architecti Christiani

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

SERMO XI.

MALLEVS

Architecti Christiani

ARTICVLVS I.

EXERCITIUM VIRTVTVM.

VT Clavos infigat Artifex aliud postulat instrumentum, quod dicitur MALLEUS; vel quod res duras molliat, quasi *Mollens*; vel, quod, quæ dura sunt, molliantur ad ignem, ut malleis flagellentur. Malleo autem utitur Architectus ut Clavi adigantur, & firmentur: quod non minus est necessarium in Architecturâ sacrâ nostrâ, quam in vulgari. In illâ sunt Clavi, Virtutes, bona proposita, meditationes piæ, vota; qui ne excidant fortiter imprimi debent, & profundè infigi. Quod fit exercitio, & actuum frequentatione. Itaque hæc apud Architectum Christianum sunt Mallei, quibus peritè utendum est. Frequentatis actibus fit habitus, inquiunt Philosophi: id est, in nostrâ disciplinâ, Clavus virtutis, qui antea vix superficiem penetrabat, & facillimè manus unius apprehensione poterat extrahi, repetitione operationum eiusdem virtutis intima penetrat, & firmissimè infigitur. Est quoque necessarium uti Malleo, ne clavi sponte excidant, quod fieri solet temporis decursu, quando in edificio asseres trabesque siccantur: tunc enim dilatatis

Qq a

fora-

foraminibus ultro cadunt; quod ne fiat, percussione Mallei profundius immittuntur; aut si factum, in locum iterum suum defiguntur. Nihil est homini voluntate mutabilius, quæ in continuo est motu, ideoque ambulatoria dicitur: hæc levi de causa nonnunquam, sive dolore clavorum, sive carnis fragilitate, sive tepiditate spiritus, sive amore libertatis, sive persuasione Cacodæmonis, sive pravorum exemplo inducta, virtutum, votorumque clavos ejicere nititur, si non effectu, abiurando; saltem affectu, aliquatenus pœnitendo. Hic advigilet oportet Architectus Christianus, qui Votorum restauratione, & virtutum exercitio, tanquam Malleo arrepto, clavos iterum iterumque infigat; & tam firmiter, ut impossibile deinde existimet clavorum evulsionem, aut votorum violationem, & mandatorum divinorum voluntariam transgressionem. Hac persuasione firmatus in optimo proposito castitatis colendæ, quam pro ea ætate se voto roboraverat Joseph Patriarcha, cum à procaci muliercula ad flagitium incitaretur dicebat animosè Genes. xxxix. *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in DEUM meum?*

Hic mihi in mentem venit Heroïna Jabel, quæ quotiescumque erit sermo de Clavis & Malleo Artificis Christiani, celebrari deberet. De eâ dicit Scriptura Judic. iv. *Tulit Jabel Clavum, assumens pariter & Malleum, & ingressa absconditè, & cum silentio, posuit supra tempus capituli ejus clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum, usque ad terram, qui soporem morti consocians, defecit, & mortuus est.* De eadem eleganter in epinicio poëtico Debbora Prophetissa Judic. v. *Benedicta inter mulieres Jabel: sinistram manum misit ad Clavum & dexteram ad fabrorum Malleos, percussitque Sisaram in capite vulneri locum, & tempus valide perforans.*

Inter

Inter pedes eius ruit: defecit, & mortuus est. Si lubet confectari allegoriam moralem instituto nostro accommodatam, in Historia, rectè dixeris; Sisaræ caput denotare Vitium aliquod capitale; Clavum, Virtutem illi oppositam, maximè, si sit voto firmata, aut, ut loqueretur fortasse Paulus Apostolus, radicata: nam ad Ephes. 3. 17. requirit *radicationem & foundationem in charitate*: denique Jahaem designare Architecturæ sacræ studiosum Clavo & Malleo instructum, id est, Virtute & voto, ac utriusque frequenti exercitatione.

CLAVUM tamen etiam alium, Malleumque hic contemplantur in Jahelis manibus. Et quidem controverti video inter Codicis divini expositores, Clavus iste ferreus ne fuerit, an ligneus: Ferreus ad penetrandum tempus Sisaræ aptissimus erat, nam acutior est ligneo: aliqui tamen existimant, fuisse ligneum, ut expressius representaret CRUCEM CHRISTI quæ fuit ex ligno. Qui volunt fuisse ferreum, addunt, fuisse typum, immò ideam clavorum ferreorum, quibus Christus fixus in Cruce, in eadem confixit Sisaram, id est, Diabolum, Ducem exercitus Tartarei populum DEI persequentis, ut Origenes differit: nam vires ei omnes ademit quod idem fuit, ac peremisse. Magis universè Rupertus Abbas in Cap. 7. Judic. PASSIONEM Domini, ut Clavum concipit, & adjungit illi respondentem Malleum Clavus, inquit, *Tabernaculi ipsum est Stigma Passionis Christi. Clavum tulit, quæ jussa mortificare membra sua super terram, Crucem suam bajulavit, crucifigens carnem suam cum vitiis & concupiscentiis. Hoc tunc valide fit, quando non pro vanitate humana laudis, sed pro gloria DEI assumitur afflictio carnis: non, inquam, in ambitione auræ popularis sed in Timore Domini.* Idcirco Psalmista postulat: *Confige Timore tuo carnes meas*, Psalmo CXVIII. Itaque sensu Ruperti, CLAVUS pro Architecto

Qq 3

Christia.

Christiano, est afflictio carnis, mortificatio, pœnitentia, quam suadet Passio Dominica: **MALLEUS** est Gloria DEI, & quem adjungo, Imitatio Christi patientis. Hic *Malleus*, & non Vanitas, non ambitio auræ popularis, non æmulatio invida, infigere debet desiderium austeritatis, abstinentiæ jejunii, humi-cubationis, peregrinationis, castigationis corporis, & quæ sunt generis aliorum externorum cruciatuum. Soli DEO immortalis, & pro nobis mortuo Domino **CRUCIFIXO** sit Honor, & Gloria. *Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram:* ad Coloss. 3. 5. affligite corpus, portate vestem cilicium, cingite lumbos catenâ ferreâ, ambulate nudipedes, sacco vos involvite, flagellis dorsum stellatis, ut sanguinis rivi fluant, cædite, Crucē humeris trabalē injicite, & per terram saxosâ viâ trahite; in spinas nudi prorepite, & vos versate; infinita alia austeritatum genera, ad quæ excogitanda ingeniosus est amor, & ad perferenda est fortis Amator **CRUCIFIXI** adsumite. Sed quæ vos, non impellat adhæc vanitas. At, *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in in caelis est.* Matth. v. *Ipsi Soli sit Honor & Gloria.*

VIDE, quæ dixi in *Centuriis de Crucifixo honorato.* Centuria 2. num. 35. *Amator Crucifixi adhibet Crucem, ut Iahel Clavum, ad Sisaram populi DEI hostem capitalem, nempe; Peccatum & Cacodæmonem interimendum.* Consule etiam *Opus de Militiâ Christianâ in cuius Tomo II. lib. 4. Comm 7. Memb. 2. & lib. 5. Comm. 4. Memb. 7. differitur ex professo de Clavo & Malleo Iahelis.*

(* *)

ARTI-

ARTICULUS II.

USUS MALLET ARCHITECTONICI.

Exerce te ipsum ad Pietatem. I. ad Timoth. IV. 7.

CUM Clavus in Architecturâ Christianâ sit Virtus
 quælibet, & Malleus, actionum cuiuslibet, Virtu-
 tis frequentatio, monent vitæ spiritualis Magistri, ope-
 rationem virtutis crebrò iterari debere, quod sin-
 gulis repetitionibus, veluti ictibus Mallet peni-
 tius infigantur. Quamvis autem operationes omnes,
 dum repetuntur sint tanquam Malleus virtutem magis,
 magisque infigens & consequenter firmans; illæ tamen,
 quæ sunt ferventiores instrumentum istud magis expri-
 munt, siquidem Virtus iis magis imprimitur & augetur.
 Est quidem verum, omnibus operationibus Caritatis
 repetitis & cõtinuatis, hominem mereri Caritatis aug-
 mentum: sed si probanda est S. Thomæ sententia, 22. q.
 24. art. 6. ad 1, non statim incrementum accipit ita ope-
 rans, sed quando conatur ad huiusmodi augmentum:
 & ut graves quidam Scholastici opinantur, cum in fer-
 ventiore aliquem prorumpit, accesseritque actus ve-
 hementior; quò plus efficitur, quàm multiplicatis lan-
 guidioribus plurimis: Sicut ictu uno validissimo magis
 infigitur clavus, quàm iteratis aliquot levibus percussio-
 nibus. Actus illi, si sint intensissimi, & velut octo gra-
 dum, vocantur Heroici, quorum vis ad ingeneran-
 dum habitum, & radicandam in anima virtutem est ef-
 ficacissima, & plus ad id valet unus, quàm deni, viceni,
 immò cateni remissiores. Quapropter conatus est ad-

Qq 4

hi-

hibendus frequenter, ut eliciantur actus perfectissimi, incumbendum est semper operationibus vehementioribus, opera jugiter danda virtutum functionibus heroicis: Malleo diligentiae clavus virtutis fortiter, ita tamen, ut prudentiae Christianae, & discretionis, illud clamantis, *tunde, tunde*, habeatur ratio, nec vires opprimantur. Unde suadent perfectionis amantes, ne vquam virtutis studiosus remissiores actiones ex industria exercent, nisi forte aliarum rerum occupationibus necessariis ita sit districtus distractusque, ut nullam temporis partem cogitandis aliis, & viribus intendendis dare possit.

Hæc, & quæ huc spectant plura, continentur in exhortatione Apostoli, qui erudiens dilectissimum discipulum suum Timotheum hoc ei inculcabat: *Exerce te ipsum ad pietatem*. Quo imprimis præcipiebat actiones virtutum: deinde actionum frequentationem, quam per Exercitium intelligit: denique, conatum, vehementiam; & intensionem actionibus conjunctam, quam secum adfert verbi, *Exerce*, energia, & objectum Exercitii, quod est Pietas, quæ exigit in homine sibi dedito, præter amorem, fervorem quoque & ingens illam perfectæ consequendi desiderium, & in omnibus ad ipsam pertinentibus alacritatem, qua ad intensissimos actus exercitatur. *Exerce te ipsum*, inquit, *ad Pietatem*, id est, circa pietatem, in functionibus pietatis, in arena, aut stadio Pietatis, ad pietatem Christianam, solidam, perfectam, consummatam obtinendam, tibi que infigendam: hoc quilibet sibi dictum existimet. Quod Latinus interpretes vertit, *Exerce*, Græcè est *γυμνάσις*; id est, exerce te athleticè, nempe, tam exactè, tam accuratè, ferventer, intensè, operationes ad Pietatem spectantes, siue internas, siue externas exequere, quàm athletæ suas

in

in stadio, ut bravium assequantur: nam & tu athleta es Christi: nihil autem remissè, nihil frigidè, nihil flaccidè in arenâ, quod officii sui est, faciunt, qui in agone contendunt athletæ. Itaque, si edas operationes fidei, spei, Caritatis, temperantiæ, prudentiæ, justitiæ, fortitudinis, humilitatis, pœnitentiæ, aliarumque virtutum, sint athleticæ, & heroicæ, ferventes, intensæ, ex toto conatu, totisque viribus: nam hic Pietas omnia ista complectitur. Quare, sensu S. Chrysoctomi, per pietatem intelligebat Apostolus, vitam secundum virtutem rectam, & mores Christianos: iudicio S. Ambrosii, misericordiam & beneficentiam in proximum: Hæc enim Græcè, *ἐπιβουλὴ*, Latinè Pietas interdum vocatur, ex Aug. lib. x. de Civi. Cap. i. eo quod Deus opera misericordiæ præcipiat, & se iis coli præ sacrificiis significet: interpretatione antiquorum Anachoretarum, Nili, Maximi, Philothei, Dei contemplationem, & abstractionem à rerum corporearum sensu: denique secundum communem intellectum, opera ad Dei Cultum præcipuè Spectantia quæ devotionis à quibusdam dicuntur, ut sunt oratio, meditatio, adoratio, cantus, sacrificatio, & alia ad virtutem religionis Spectantia.

QUI CUMQUE igitur vult esse Ædificator Domus Sapientiæ, accipiat in manibus, id est, activis suis potentiis, quales sunt, intellectus & voluntas, Malleum ac Clavos: *Malleum Exercitationis, Clavos virtutum.* Exerceat se ad sobrietatem, demissionem, modestiam, castitatem, & quæ omnes complectitur, ad omnia utilis, *Pietatem*: infigat hanc frequentatione actuum heroicorum firmiter: animam autem eodem clavo connectat Sapientiæ irrevocabiliter & inseparabiliter; nunquam ociosus, ne audiat ut multi, cum sarcasmo: *Quid statis hic totâ die ociosi? At Domine, quò ibimus? quò! ad vineam Crucifixi.* Ad

Qq 5

Cru-

Crucem, ad Crucem D. N. JESU CHRISTI in quo est
Salus, Vita, & resurrectio nostra. Per quem salvati & li-
berati sumus.

ARTICULUS III.

MALLEI

Quotum non est ullus usus, dum ædificatur Domus
Sapientiæ. Virtutum Fabrica. Pietatis
Ædes.

*Malleus & Securis, & omne ferramentum non sunt audita in
Domo, cùm adificaretur. Lib. II. Reg. vi. 7.*

MIRARI quispiam posset, quod in suppellectile
Architecti Christiani numeremus Malleum, &
& ad ejus tractationem horremur Ædificatores
Domus Sapientiæ, cum constet in ædificatione Templi
Salomonici, quod fuit typus Ædificii Spiritualis ex vir-
tutibus, & est verum Templum Divinitatis, ac Domus
Sapientiæ, non fuerit auditus strepitus, nec mallei per-
cussio, quæ non fit absque strepitu, Clarissima sunt illa
ex Regum sacra historia. *Domus, (sive Templum) cum æ-
dificaretur, de lapidibus dolatis atque imperfectis (siquidem jam
dolati & perfecti erant in monte Libani, aut alibi, ante-
quam in Sion ad fabricam Templi adducerentur) ædifi-
cata est: & (sive, idcirco) malleus & securis, & omne ferru-
mentum non sunt audita in Domo, cùm adificaretur.* Nimirum
opus non erat malleo, securi, aut alio instrumento fer-
reo ad illos aptandos, vel jungendos, nam perfecti
erant quadrati: quare calcem tantum adhibebant ope-
rarii, ut cohærent, Rabbinicum est commentum

Malle-

Malleum non fuisse auditum in ædificatone Templi, eo quod Latomi sanguine vermiculi, quem Ianni vocabant, lapides secuerint. Nec reor, quod scripserunt Procopius & Glycas, omnes lapides, DEO ita disponente, sic fuisse in montibus natos, vel excisos, ut ferro ad copulationem haud egerent. Probabilissimum est, quod Lyranus, Abulensis, & ex iis recentiores docent, (a) ac paulò ante insinuavimus, fuisse in monte sectos, dolatosque lapides: ad quid ergo Malleus? cujus strepitum noluisse audiri etiam ob reverentiam Templi illius ædificatores suspicari possis; ac, ne Salomonis & aliorum Fabricam spectantium aures strepitu Malleatorum, & ferratorum offenderentur.

HÆC si ædificationi Domus Sapientiae, quæ ex Virtutibus, tanquam lapidibus constat, accommodemus, dicere possumus, in ejus ædificatione, nullum esse usum malleorum, quæ strepitum edunt, & aures vulnerant, ut mallei ferrei; quamvis ejus Ædificatores malleis utantur iis, quos hæcenus explicavimus, & sunt virtutum functiones, quæ placidissimè, modestissimeque absque ullo sono molestiam adstantibus spectantibus-ve creante, opus suum peragunt. Qui autem sunt illi mallei, quibus percussione per strepitibus, Regis Pacifici aures offenduntur, nec ad Architecti Christiani suppellectilem pertinent? Aliquos istiusmodi nominat Divina Scriptura Et imprimis, Sunt MALLEI, de quibus Sapiens Proverbiorum XIX. 29. *Parati sunt Mallei percutientes stultorum corporibus.* Stultorum, id est, criminoforum, vel impiorum, ut exponit Dionysius, addens, quibus etiam in hac vita pro diversis flagitiis, varia & amara infliguntur tormenta, ut flagellationes, mutilationes, suspendia, rotationes ac similia genera mortis. Infernalibus quoque supplicia impenitentibus: quemadmodum in Apocalypsi dicitur; *Timidis, & incredulis, & execra-*

execra-

execratis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure. Beda quoque ad supplicia gehennæ respiciens, *Reprobi*, inquit, *iustitiam*, vel *comminationis divinae iudicium derident*, parata tamen eos expectant iudicia damnationis, quæ, ut *Mallei ferrum candens*, ita eos in fornace gehennæ, sine fine verberant. Videre est, in Ardenna aliisque locis, ubi officinæ sunt malleatorum, ingentes, Malleos ferreos, molis aquarilibus elevari, quibus ferrum candens tunditur, qui horrorem intuentibus incutiunt. Ex quibus Malleos gehennæ, quibus in incude ignita runduntur reprobi, facile est imaginari. quod fecisse se testatur Vir doctus ac pius, Proverbiorum interpret. (a) Non est etiam absurdum, opinari, per *Malleos percutientes*, alludi ad crucifragium, quod iis, qui in crucem agebantur, crudeliter inferebatur: hoc enim malleis peractum olim, est verisimile (b) ut sensus sit *Mallei percutientes stultorum corporibus*, aut, ut est in Hebræo, *confractioes*, vel *confusiones*, hoc est, crux infamis, & crudele crucifragium manet stultorum iudiciorum divinorum irrisores, aut magis uniuersè, impios, certè, ijs debetur. Horum Malleorum strepitus non auditur, dum ædificatur Domus Sapientiæ, cum ad eius ædificationem non admittatur ullus stultus, impius, iudiciorum divinorum irrisor, & Iustitiæ contemptor.

MALLEI alterius est mentio celebris apud Ieremiam Prophetam, qui ita intonat, sive per admirationem, sive per irrisionem cap. 50. *Quomodo confractus est, & contritus Malleus uniuersæ terræ? Quomodo versa est in desertum Babylon in Gentibus?* Vocatur hic Babylon, aut potius eius Rex Nabuchodonosor *Malleus*, quia tanquam *Malleus adamantinus percusserat*, & contuderat totam terram

(a) Corn. à Lap. Prou. XIX. (b) Salazar Prou. XIX.

ram, ita ut nihil, quantumvis durum & æneum ei resistere posset, aut eius ictum sustinere, quin confringeretur, ac diffiliret. Quo intuitu arrogantius quam feliciter Fridericus II, Imperator iactabat se esse Malleum Romæ, & Romanæ Ecclesiæ, immò Orbis terrarum universi. Quocirca *Malleus Babylonicus* symbolicè est superbia, arrogantia, iactantia, sui æstimatio, aliorum despectus, Tyrannis. Hujus etiam Mallei sonus non auditur in ædificatione Domus Sapientiæ, ad quam conueniunt soli humiles, modesti, suorum non auari detentores, alienorum nequaquam auidi raptores, sed benefactores vniuersæ terræ.

S. Augustino tract. de honest. mulier. Malleus Babylonicus, olim dominans, & conterens totam terram, nempe, omnes homines est Luxuria. Et quamuis, ut scribit, post aduentum Christi. per vniuersa monasteria monachorum, & per clericos, vel etiam laicos castitatem seruantes, quasi contritus Malleus ille videatur; tamen adhuc multo plures sunt, qui ab illo Malleo quotidie confringuntur, quam illi, qui de collisionis illius ruina liberantur. Neque huius Mallei strepitus percipitur in ædificatione Domus Sapientiæ, cum nullus sit ad Ædificium istud construendum idoneus, qui non sit mundus, purus, pudicus, & si non virgo, certè virgineus. Abest quoque ab eadem Domo, dum ædificatur, strepitus Mallei Babylonici, quatenus est superflua Cura rerum temporalium, ut illum exponit (a) S. Paulinus: nam omnibus eius ædificatoribus dictum est: (b) *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.* Ex ijs multi sunt paupertatis externæ amantes non admittuntur in numerum ædificantium nisi pauperes Spiritu. Quod si quidam non renunciant omnibus quæ possident, ijdem
tamen

(a) S. Paul. in. epist. 12. (b) Matt. V. 33.